

Проблеми на управлението на трансграничната екологична сигурност в Българо- румънския трансграничен регион

Елица Бабанова

Management problems of cross-border environmental security in the Bulgarian-Romanian cross-border region: *Environmental protection is a basic condition for all human activity. Cross-border links and relations on all levels become more intense in effectively dealing with conservation and environmental protection, including protection from natural (eg. floods, erosion) and technical risks (eg. water pollution and air pollution, chemical spills, etc.) and joint fast emergency responses. This contributes to maintaining and increasing the quality of life and increasing the attractiveness of certain areas.*

The objective of this report is to show some of the serious environmental problems of the Bulgarian-Romanian border region, state the measures taken to address these problems and to attempt to provide guidance for possible problem solving.

Key words: *environmental security, Bulgarian-Romanian cross-border region, management, problems.*

ВЪВЕДЕНИЕ

Опазването на природната среда представлява основно условие за всяка човешка дейност. Трансграничните връзки и отношения на всички нива стават интензивни при ефективно справяне със съхранението и опазването на околната среда, включително опазване от естествени (напр. наводнения, ерозия) и технически рискове (напр. замърсяване на водата и въздуха, разливане на химикали и др.) и съвместни бързи реакции в извънредни ситуации. Това допринася за поддържането и увеличаването на качеството на живот и увеличаването на привлекателността на определената област.

Екологичната сигурност понастоящем е международен проблем. Ето защо вече става въпрос за „трансгранични природни области“. Те могат да са на границите на две или повече държави, които ползват ресурсите на тези области. В този случай изчерпването или деградацията на природните ресурси е не само екологичен проблем, а и политически. По такъв начин възниква политическа нестабилност, която влияе върху международните отношения. Правят се сравнения на разрушенията на околната среда и разрушенията от войните. Резултатите от тях дават основание да се твърди, че заплахите за човечеството са аналогични. Поради това съвременните проблеми на опазването на околната среда се считат като заплаха за сигурността на хората и обкръжаващия ги свят [1].

Целта на настоящия доклад е да се покажат някои от сериозните екологични проблеми на Българо- румънския трансграничен регион и да се посочат необходимите мерки за справяне с тези проблеми.

За постигането на този цел се решават следните задачи:

- 1) Анализ на Българо- румънския трансграничен регион и на екологичните проблеми на региона;
- 2) Дискусия относно необходимите мерки за решаване на екологичните проблеми на Българо- румънския трансграничен регион.

ИЗЛОЖЕНИЕ

Трансграничния регион между Румъния и България притежава голямо географско, природно и културно разнообразие. В географско отношение, областта граничи с Черно море на изток и със Сърбия на запад, разположена е основно по течението на р. Дунав, която е определящата характерна черта на областта и се разпростира на около 470 км. по протежението ѝ, като образува естествена граница и я разделя на две сравнително равни части. Трансграничният регион включва от румънска страна окръзите Мехединци, Долж, Олт, Телеорман, Гюргево, Кълъраш и

Костанца, а от българска страна областите Видин, Враца, Монтана, Велико Търново, Плевен, Русе, Добрич, Силистра и Разград [3].

Разнообразната околна среда на региона е в сравнително добро състояние, но е уязвима на замърсяване от човешка дейност и от природни бедствия. По-конкретно, наводненията, обезлесяването и замърсяването на въздуха, обработваемата земя, река Дунав и системите на водните пътища в района са най-главните заплахи за околната среда. Важен въпрос е и бреговата ерозия на Черно море. Необходимостта от активно напояване на почвите може да доведе до увеличени нива на замърсяване. Също така, в резултат на прекомерното напояване нивото на подпочвените води се покачва, като се увеличава концентрацията на сол. Употребата на пестициди в селското стопанство засега не е основен екологичен въпрос, но отстраняването на животинските остатъци от подпочвените води е от огромно значение.

Голямото разнообразие и богатство на екосистемата в областта създава възможности за бъдещо развитие. Сътрудничеството между институционалните рамки на граничния регион (напр.: природозащитни агенции, администрации на защитени зони), установяването на съвместни защитени зони, както и развитието на планове за съвместно управление за защита на биоразнообразието могат да допринесат за стратегическото дългосрочно развитие на трансграничния регион. Въпросът „околна среда“ е сред най-важните приоритети за развитието на туризма в региона.

Наводненията в Румъния през 2006 г. разкриват слабостите на националните и местните администрации, както по отношение на техниките за защита от наводнения, така и по отношение на капацитета на реакцията след наводненията. Въпреки мерките предприети на национално ниво и разработените проекти, все още са необходими инвестиции за защита на населените места в региона, които са изложени на риск от естествени наводнения. В бъдещите дейности важна роля има сътрудничеството на съществуващите институционални рамки за хармонизиране на дейностите в областта на предотвратяване на наводнения/намаляване на риска от наводнения, за провеждане на дейностите по предотвратяване на наводненията, за създаването и/или хармонизирането на система за прогнозиране на наводнения и за ранно предупреждение, както и създаването на съвместни структури за спешни, непредвидени ситуации, които изискват бързо реагиране /интервенции (напр.: наводнения, пожар, транспортна злополука и др.) [3].

Околната среда е важно предимство за подобряването на регионалната идентичност, което трябва да се използва за привличането на местни и външни инвестиции и за поддържане и създаване на привлекателна бизнес среда. Изключителното и специфично природно наследство в трансграничния регион трябва да се разглежда от две страни. То трябва да се опазва и поддържа, използва и допълнително подобрява като устойчива околна среда за живот и едновременно с това то трябва да бъде считано като местен фактор за икономическо развитие. За поддържането на уникалните особености на природната среда трябва да се разработят дългосрочни стратегии, които да бъдат насочени към опазването, експлоатацията и предотвратяването на природни и технологични рискове и приспособяване към изменението на климата.

Целта на Европейското териториално сътрудничество е да се осигури помощ в граничните региони основно за развитието на трансгранични икономически, социални и екологични дейности чрез съвместни стратегии за устойчиво териториално развитие. Помощта се съсредоточава върху главните приоритети в подкрепа на устойчив растеж и откриване на работни места [2].

Програмата „Трансгранично сътрудничество Румъния- България 2007- 2013 г.“ [3] е първата, която разглежда румънско - българския трансграничен регион като вътрешна граница на ЕС в резултат на присъединяването на двете държави към

него през януари 2007 г. Също така това е първата програма, която разглежда трансграничния регион като общ регион, а не разделен между съседни държави.

Програмата обхваща Приоритетни оси:

- Приоритетна ос 1: Достъпност – Подобрено придвижване и достъп до транспортна и комуникационна инфраструктура в трансграничния регион

- Приоритетна ос 2: Околна среда – Устойчиво използване и опазване на природните ресурси и околната среда и подобряване на ефективното управление на риска в трансграничния регион.

- Приоритетна ос 3: Икономическо и социално развитие – Икономическо развитие и социално сближаване чрез съвместно определяне и подобряване на сравнителните предимства на региона.

- Приоритетна ос 4: Техническата помощ- Приоритетната ос свързана с техническата помощ цели осигуряване на изпълнението и общото управление на Програмата и информирането и.

За целта на нашето изследване разглеждаме само Приоритетна ос 2: Околна среда. Приоритетна ос 2 включва и две ключови области на интервенция. Това са:

1) Разработване на съвместни системи за управление и опазване на околната среда;

2) Изграждане на съвместна инфраструктура и създаване на съвместни служби за предотвратяване на естествени и причинени от човешка дейност кризи, включително съвместни служби за реагиране при извънредни ситуации.

Тук по- подробно ще се спрем на необходимите мерки, които трябва да се предприемат за отделните ключови области на интервенция.

Ключова област на интервенция 1- Разработване на съвместни системи за управление и опазване на околната среда. Необходимо е подобрене при опазването и запазването на природата в трансграничния регион чрез:

- Сътрудничество между съществуващи институционални рамки (напр. природозащитни агенции, администрации на защитените зони) за поддържане на устойчивостта на екосистемите и опазване на природата, трансграничен комплексен подход и свързването в мрежа;

- Разработване на съвместни/съгласувани планове за управление на защитените зони;

- Разработване на съвместни/съгласувани планове за управление на водите в речния басейн и на съответните документи/планове;

- Съвместно разработване и подобряване на инструменти и техники за поощряване на устойчива експлоатация на ресурсите;

- Съвместни изследвания на въздействието на изменението на климата върху региона и съвместни планове на действие и за намаляване на това въздействие;

- Съвместни изследвания, свързани с увеличаване на енергийната ефективност и използването на възобновяеми енергийни източници;

- Подобряване/ създаване на инфраструктура в защитените зони (напр. места за посетители) от общ интерес;

- Съвместни решения основани на действия за защита на биоразнообразието;

- Подкрепа за създаване на регионални центрове и лаборатории за наблюдение на околната среда (включително емисиите от парникови газове) и за улесняване на сътрудничеството между съществуващите агенции и институции в трансграничния регион;

- Изграждане на общи бази данни на природните активи на трансграничния регион и оценка на техните нива на риск;

- Съвместни научни изследвания, изобретения, събиране на данни, обмен на информация и ноу-хау относно опазването на природните ресурси в трансграничния регион.

Също така е необходимо подобряване на обществената информираност относно управлението и опазването на околната среда чрез:

- Съвместни информационни кампании, относно опазването на околната среда и екологосъобразно поведение: съвместни конференции, работни семинарии, изложения, дву/ многоезична рекламна литература;

- Съвместни трансгранични информационни кампании съсредоточени върху опазването на околната среда на региона, включително трансгранични и международни работни семинарии за предотвратяване на екологични рискове и борба с предизвикателствата свързани с изменението на климата;

- Съвместни двуезични образователни програми за съхраняване на биоразнообразието и опазване на околната среда;

- Съвместни програми за обучение и увеличаване на осведомеността, които наблягат върху въпросите свързани с изменението на климата;

- Обучение за бизнесмени и лица предоставящи други услуги за това как могат да допринесат за подобряване на природните ресурси на регионите чрез оказване на по-голямо внимание при създаването и изхвърлянето на отпадъци на трансгранична основа. [3]

Ключова област на интервенция 2- Разработване на съвместна инфраструктура и услуги за предотвратяване на естествени и причинени от човешката дейност кризи, включително съвместни служби за реагиране при извънредни ситуации. Необходимо е съвместно предотвратяване на естествени и технологични рискове чрез:

- Сътрудничество на съществуващи институционални рамки за хармонизиране на дейностите в областта на предотвратяването на наводнения от река Дунав, както и на опазване на въздуха, водите и качеството на почвите;

- Сътрудничество на съществуващи институционални рамки за хармонизиране на дейностите и изпълнение на съвместни дейности в областта на опазването и възстановяването на Черноморското крайбрежие и намаляване на тежестта от замърсяване на Черно море;

- Изпълнение на интегрирани трансгранични системи за предотвратяване и управление на наводненията, развитието на зони за задържане на водата по р. Дунав;

- Изпълнение на съвместни дейности за предотвратяване на наводненията по р. Дунав, оздравяване и залесяване на речните брегове;

- Разработване и разпространение на двуезични карти, справки и брошури относно предотвратяването на наводнения и опазването на околната среда, включително съвместни двуезични интернет страници;

- Изготвяне на съвместни подробни карти и бази данни, посочващи природните и технологични рискове, използването на земята за нуждите на регионални власти, екологични агенции и служби за спешна помощ;

- Създаване на съвместни структури за управление и технически системи за подсилване на сътрудничеството между съществуващите институционални рамки с цел хармонизиране на дейностите в областта на предотвратяването на наводнения и въпроси свързани със заразяване;

- Двуезични съвместни изследвания за контрол на бедствията, обмен на информация по въпроси от взаимен интерес, обмен на опит и знания в областта на ефективно предотвратяване и управление на риска в трансграничния регион.

Също така са необходими съвместни дейности за ранно предупреждение и реагиране при извънредни ситуации чрез:

- Създаване и/или хармонизиране на съвместни системи за сигнализиране на предстоящи наводнения;
- Изпълнение на комплексен трансграничен контрол върху рисковете, произтичащи от аварии с участие на вещества, които са опасни за водите, и рискове от залеядване на р. Дунав;
- Закупуване на общо оборудване за измерване/ наблюдение на екологичните параметри, напр. нива на емисии, чистота на водите, анализ на проби от почвите и водите и др., и съвместна оценка на резултатите;
- Разработване на изследвания и планове за съвместно ранно предупреждение при бедствия, контрол и управление на извънредните ситуации, наблюдаване на обмена на най-добри практики; подготовка на планове за съвместно управление на кризи и бедствия;
- Инвестиране в развитието на трансгранична инфраструктура на регионално ниво с малък мащаб в областта на подготовката за извънредни ситуации;
- Подкрепа за изпълнението на съвместни проекти за прогнозиране на възможни кризи, напр. метеорологични служби, наблюдение на нивото на реката, наблюдение на климата на крайбрежието и др.;
- Сътрудничество сред предоставящите здравни услуги при спешни ситуации: съвместно закупуване и употреба на медицинско оборудване, планиране на съвместна инфраструктура за научни изследвания, създаване на електронна мрежа за действия в извънредни ситуации; създаване на съвместен пакет от здравни услуги при извънредни ситуации;
- Създаване на съвместни структури за спешни, непредвидени ситуации, които изискват бързо реагиране/ интервенции в избираемата област по програмата (напр. транспортни произшествия, наводнения, пожари, бедствия и др.);
- Съвместни дейности с малък мащаб по почистване на р. Дунав;
- Съвместни изследвания и планиране, включително развиване на комуникационните връзки, съвместно наблюдение, превантивни интервенции;
- Съвместно обучение (включително двуезични умения) за персонала, който участва в бързото реагиране при дейности за извънредни ситуации/рискове;
- Предаване на информация между университети/институти за научни изследвания в околната среда и екологични органи в граничния регион/ органи за извънредни ситуации/бързи интервенции;
- Обмен на опит и най- добри практики между граничните екологични органи/ органи за извънредни ситуации/бързо реагиране [3].

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

В настоящия доклад анализирахме Българо- румънския трансграничен регион и екологичните проблеми на региона. Дискутирахме и необходимите мерки за справяне с екологичните проблеми.

В заключение можем да кажем, че екологичната сигурност е показател за ефективност в контекста на многостепенното управление в Европейския съюз и устойчиво развитие на социално- икономическата среда.

ЛИТЕРАТУРА

[1] Владимирова Л. „Теория на трансграничната екологична сигурност“, Монография, Варненски свободен университет „Черноризец Храбър“, Варна, 2012.

[2] Корнажева, М. Субнационалното равнище в многостепенното управление на Европейския съюз. Оптимизъм за българските региони., Изд. МД „Елиас Канети“, Русе, 2015, ISBN: 987-954-2992-11-0 (под печат).

[3] Министерството на регионалното развитие и благоустройството- Програма „Трансгранично сътрудничество Румъния- България 2007- 2013 г.“ и Програма

„Трансгранично сътрудничество Румъния- България 2014-2020 г.“ //<
www.cbc.romaniabulgaria.eu>, посетен на 21.08. 2015 г.

За контакти:

маг. инж. Елица Бабанова, докторант към катедра „Европеистика и международни отношения“, Русенски университет „Ангел Кънчев“, тел. 0889 689 150, e-mail: ebabanova@uni-ruse.bg

Докладът е рецензиран